

Miből lesz a kert és kiből a kertész?

A kertépítésnek többféle módja is van. A legjobb mégis, ha az ember erre a munkára kertészt fogad. A kertész eljön, s elültet a földbe holmi pálcikákat, vesszőket, seprűket, amelyekről azt állítja, hogy juharfák, galagonyacserjék és orgonabokrok, magas törzsű és közepes törzsű gyümölcsfák és másfajta növények. Aztán nekilát a földnek, felássza, majd ledöngöli, salakból kerti utakat épít, imitt-amott bedugdos a földbe egy-két hervadt levelet, és kijelenti, hogy azok évelő növények. A jövőendő gyepágyat beveti fűmaggal, s közben angol perjét, fehér tippant, ecsetpázsitot, taréjos cincort meg komócsint emleget. Azzal odébbáll. Ott hagyja a kertet olyan barnán és kopáran, mint amilyen a világ teremtésének első napján lehetett, csak annyit köt az ember lelkére, hogy a földet minden áldott nap gondosan öntözze, s ha majd ki-sarjadt a fű, hordasson homokot az utakra. Hát jó.

Az ember hajlandó azt hinni, hogy a kert öntözése gyerekjáték, kivált ha van hozzá tömlő. Hamarosan kiderül, hogy a tömlő szerfelett alattomos és veszedelmes jószág, amíg valamennyire meg nem szelídítik. Összetekeredik, ugrál,

felpattan, töméntelen vizet ereszt maga alá, s élvezettel dagonyázik a maga teremtette iszapos pocsolyában. A következő percben pedig ráveti magát az öntözni szándékozó emberre, s rácsavarodik a lábára. Rá kell taposni, de erre felágaskodik, s az ember dereka és nyaka köré fonódik. S miközben a szerencsétlen áldozat birkózik vele, mint valami tigriskígyóval, a szörnyeteg felfelé fordítja sárgaréz pofáját, hatalmas sugárban zúdítja a vizet az ablakokra, s eláztatja a frissen felagatatott függönyöket. Erélyesen nyakon kell csípni, s amennyire csak lehet, kinyújtani, erre a bestia a kintől felbőszülve nem a száján permetezi a vizet, hanem a csapból meg valahonnan a teste közepe tájáról. Első ízben okvetlenül három személy szükséges hozzá, hogy valahogyan megfékezzék, de ezek valamennyien nyakig sárosan és csurromvizesen hagyják el a küzdőteret. Maga a kert pedig egyik két helyen ugyan csupa sár meg tócsa, de másutt cserepes a szárazságtól, és szomjasan epekedik vízért.

Ha az ember naponta öntöz, két hét elteltével kibújik a fű helyett a gyom. A természet egyik csodálatos titka: miért kel

ki a legjobb fűmagból a legbujábban tenyésző, legbozontosabb gaz? Talán gyommagot kellene vetni, hogy takaros, szép pázsit sarjadjon belőle? Három hét elteltével a gyepágyat sűrűn ellepi mindenféle szúrós gizgaz meg holmi kúszó vagy egy láb mélyen gyökerező istencsapása. Ha ki akarjuk tépni, elszakad mindjárt a gyökérnyaknál, vagy a gyökérrel együtt kirántunk egy jókora rögöt. Ez már egyszer így van: minél semmirekellőbb bitang, annál életrevalóbb.

Időközben valami titokzatos átlényegüléssel megváltozott a kerti utakra szórt salak: a világ legtapadósabb, legkenődőbb agyagos sara lett belőle.

De azért csak ki kell irtani a gyomot a gyepből: gyomlálatsz, kertész, gyomlálatsz, s lábad nyomán a jövődő gyep kopár barna földdé válik, olyanná, amilyen az első napon volt a világ teremtésekor. Csak két-három helyen bújik elő egy kis zöld penészféle, csak szinte leheletnyi, egészen gyér, piheszerű valami – semmi kétség, ez a fű! Lábujjhegyen járkálsz körülötte, s elhessegeted közeléből a verebeket, s míg folyvást a földre meregeted a két szemed, a köszméte- és a ribiszkebokrokon, még mielőtt felocsúdnál, kihajtottak az első levelek. Hiába, a tavaszt nem lehet szemmel tartani.

Kezded más szemmel nézni a dolgokat: ha esik, a kertet öntözi az eső, mondd. Süt a nap? Nem csak úgy süt ám, hanem a kertedre süt. S ha leszállt az éj, annak örülsz, hogy a kerted pihen.

S egy nap majd arra ébredsz, hogy a kert zöld színben pompázik, a magasra nőtt fűvön ragyognak a harmatcseppek, a rózsafák sűrű koronájából barnásvörösén kandikálnak ki a bimbók, a fák megöregedtek, terebélyesek és árnyasak lettek, dús lombkoronájuk hűvösében korhadás illata érzik. Már nem gondolsz vissza azokra a napokra, amikor a kert

egy darab silány, kopár, barna föld volt, nem gondolsz az első gyep bátoratlanul sarjadó pihéire, az első gyatra rügyfakadásra, annak az akkor csupa föld kertnek, amely most már valóban kert, hajdani szegényes és megindító szépségére.

Jó, jó, de most öntözzünk, gyomláljunk, és szedjük ki a földből a követ.

A számos közkeletű elképzelés ellenére a kertész nem magról terem, nem is hajtásból, hagymából, gumóból, levél-dugványból fejlődik, hanem a tapasztalatok, a környezet és a természeti viszonyok alakítják ki. Gyerekkoromban ellenséges, sőt némileg kárörvendő érzések fűztek apám kertjéhez, mert nem volt szabad az ágyásokra lépnem és éretlen gyümölcsöt szednem. Ilyenformán lehetett ez Ádámmal is az édenkertben: tilos volt az ágyásokon taposnia, és nem téphetett gyümölcsöt a Tudás Fájáról, mivelhogy az még éretlen volt. Csakhogy Ádám – akárcsak mi, gyerekek – szakított az éretlen gyümölcsből, s emiatt kiűzetett a Paradicsomból. Azóta is éretlen, és mindörökre éretlen marad a Tudás Fájának gyümölcse.

Ifjúsága virágjában azt hiszi az ember, az a virág, amit a gomblyukában hord vagy a lányoknak ajándékoz. Nem tudja igazán felfogni, hogy a virág olyan valami, ami áttelel, amit kapálnak, trágyáznak, öntöznek, átültetnek, dugványoznak, nyesnek, kötöznek, gyomlálnak, tisztogatnak a gombáktól, az elszáradt levelektől, tetvektől és lisztharmattól. A fiatal ember pedig ahelyett, hogy menne felásni a kerti ágyásokat, lányok után futkos, kielégíti becsvágyát, habzsolja az élet gyümölcseit, amelyekben semmi érdeme. És egyáltalán teljesen destruktívan viselkedik. Bizonyos érettségre, hogy úgy mondjam, meglett korra van szükség ahhoz, hogy az emberből amatőr kertész lehessen. Persze, ezen kívül

kert is kell hozzá. Rendszerint hivatásos kertészre bízunk a művelést, s úgy képzeljük, hogy majd munka után kijárunk a kertbe, gyönyörködünk a virágokban, és hallgatjuk a madarak csicsérgését. De egy napon magunk ültetünk el egy növényt... Velem is így esett: egy kövirózsát ültettem el. S ekkor egy kis horzsoláson át, vagy az ég tudja, hogyan, tán egy csipetnyi föld került a testbe, s mérgezést vagy gyulladást okozott. Röviden: az emberből lelkes kertész válik. Fogva marad a róka, ha csak a fél lába szorult is a csapdába. Néha meg a szomszédok fertőzik meg az embert kertész-séggel. Látom például, milyen szépen virít a szomszédban a szurokszegfű, s azt mondom magamban: A kutyafáját! Miért ne viríthatna nálam is? Még csak az kéne, hogy az enyém ne legyen szebb! E kezdeti tünetek után a kertész mind mélyebbre süllyed ebbe a hirtelen fellángolt, további sikerektől táplált és további kudarcok fűtötte szenvedélybe. Feltámad benne a gyűjtőszendély, s arra ösztökéli, hogy szinte ábécérendben – az Achilleától kezdve a zsályáig – mindent ültessen. Később kifejlődik benne a szenvedélyes specialista, s az addig beszámítható, józan ítéletű emberből fanatikus rózsakertész, esetleg esküdt georgínatermesztő lesz, vagy másféle rögeszme szállja meg. Ismét mások a művészszenvedély áldozatául esnek, és szüntelenül átrendezgetik, változtatják, alakítják a kertjüket, komponálják a színeket, átcsoportosítják a növényeket, és valami alkotó nyugtalanságtól űzve mindent összevissza cserélgetnek, ami a kertjükben él és tenyészik. Senki azt ne higgye, hogy az igazi kertészkedés bukolikus, meditatív tevékenység. Csillapíthatatlan szenvedély az is, mint minden, amibe egy komoly ember belefog.

No most még elmondom, miről ismerni meg az igazi kertészt. – Nézzen el egyszer hozzám – mondja –, szeretném

megmutatni a kertemet. – Az ember elmegy, hogy kedvére tegyen, s ott találja a házigazdát valahol a kertben, az évelő virágok közt motoz, de csak a hátsó része látszik. – Jövök már – szól hátra a válla fölött –, csak még elültetem ezt itt, ni. – Sose zavartassa magát – nyugtatjuk meg nyájasan. Egy idő múlva nyilván már elültette, amit akart, egyszóval feláll, összemaszatolja a látogató kezét, és vendégszeretettől sugárzó arccal szól: – No, jöjjön, nézzen csak körül, kicsi ugyan a kert, de... egy pillanat – szakítja magát félbe, és lehajol az ágyás fölé, hogy kigyomláljon néhány szál fűvet. – Jöjjön, mutatok egy Dianthus musalaet, az ám! Az ördögbe is, itt nem porhanyítottam meg a talajt! – mondja, s legott elkezd túrni a földet. Negyedóra múltán ismét felegyenesedik. – Igaz is – szólal meg –, azt a harangvirágot, a Campanula wilsonaet akartam megmutatni. Az a legszebb harangvirág, amit... ejnye, oda kell kötnöm ezt a Delphiniumot. – Mikor ezzel is elkészült, észbe kap: – Teringgettét, ön ugye, azt az Erodiumot szeretné látni. Már is – dűnnyögi –, csak még átrakom ezt az Astert, itt nincs elég helye szegénynek. – S a látogató lábujjhegyen eloson, otthagyván a kertészt hátsó felével felfelé az évelő virágai közt.

Mikor újra találkoznak, így szól a kertész: – El kell jönnie hozzám, egy Pernet rózsatövem virágzik, hát olyat még nem látott! Eljön, ugye? De biztosan ám!

Jól van, menjünk el hát hozzá, nézzük meg, hogyan telik az efféle megszállottak esztendeje.